

ภาคผนวก

หนังสือเอกสารแกนหลักสำคัญๆ

มโนธรรมของมนุษย์เป็นแก่นที่ลึกที่สุดและเป็นสัการสถานของเขา ณ ตรงนี้เขาจะพบกับพระเจ้า ตามลำพังและเสียงของพระองค์ก็จะดังก้องกังวานในห้วงลึกนั้นมโนธรรมเผยแสดงอย่างน่าพิศวงให้รู้ถึงกฎบัญญัติให้รักพระเจ้าและเพื่อนพี่น้องในการถือศีลต่อเสียงมโนธรรมนั้น คริสตชนทั้งหลายร่วมกับมวลมนุษย์อื่น ๆ ในการแสวงหาความจริง และหาทางแก้ปัญหามากมายที่เกิดขึ้นในชีวิตของตัวบุคคลต่างๆในวงสังคมสัมพันธ์ทั้งหลาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นมโนธรรมอันถูกต้องชอบธรรมนั้นหันเหเบี่ยงเบนไปมากเท่าใด ตัวปัจเจกบุคคลและกลุ่มชนทั้งหลายก็ยิ่งเอนเอียงไปในทางเลือกที่มีดมน และมุ่งสู่ทางขึ้นนำชีวิตโดยอาศัยกฎระเบียบทางศีลธรรมที่เป็นรูปธรรมมากขึ้นเท่านั้น

มโนธรรมบ่อยครั้งที่เดียวหลงทางผิดเพราะความโหดเหี้ยมบาปบุญญาโดยมิได้สูญเสียศักดิ์ศรีไป แต่ไม่เป็นแบบเดียวกันเมื่อพูดถึงมนุษย์ที่ไม่ค่อยสนใจเรื่องความจริงและเรื่องคุณงามความดี หรือ มโนธรรมที่ด้อยการวินิจฉัยอันฉลาดรอบคอบนั้นเป็นผลกระทบมาจากการเคยชินทำบาปนั่นเอง

1) Epavissimum Educationis # 4 แถลงการณ์เรื่องการอบรมหลักพระคริสตธรรม

ในการปฏิบัติภารกิจด้านการอบรมนั้น พระศาสนจักรสนใจในวิธีการที่เหมาะสมทุกอย่างและห่วงใยเป็นพิเศษถึงวิธีการที่เป็นของพระศาสนจักรโดยเฉพาะ คือ วิธีการอบรมทางด้านคำสอนซึ่งทำให้ความเชื่อเป็นที่เข้าใจและเข้มแข็ง การบำรุงหล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ตามจิตตารมณ์ของพระคริสตเจ้า การชักจูงให้มีส่วนร่วมในจารีตพิธีกรรมอย่างแข็งขันและรู้สำนึก กับกระตุ้นเตือนให้ทำการแพร่ธรรม

2) Dignitatis Humanae # 3,11,14 แถลงการณ์เรื่องเสรีภาพในการถือศาสนา

3. มีการชี้ชัดยิ่งขึ้นในเรื่องนี้ คือ ถ้าพิจารณาถือว่ากฎเกณฑ์สูงสุดในชีวิตมนุษย์ คือ พระบัญญัติของพระเป็นเจ้าเอง ซึ่งเป็นบัญญัติแต่ชั่ววันรันดร เป็นความจริงเที่ยงตรงอยู่ในตัวและใช้ทั่วไปและตามแผนการอันปรีชาและเมตตาของพระเป็นเจ้าพระเป็นเจ้าทรงใช้บัญญัตินั้นควบคุม นำและปกครองโลกทั้งโลกตลอดจนวิถีทางเดินของประชาคมมนุษย์ พระเป็นเจ้าทรงทำให้มนุษย์มีส่วนร่วมในบัญญัติของพระองค์ แบบที่มนุษย์สามารถเข้าถึงความจริงอันเปลี่ยนแปลงมิได้ยิ่งขึ้นเสมอตามที่พระญาณสอดส่องของพระองค์ได้จัดแจงไว้อย่างเหมาะสม ดังนั้นมนุษย์ทุกๆ คนจึงมีหน้าที่และสิทธิในการแสวงหาความจริงทางด้านศาสนา เพื่อจะได้หลบลมมโนธรรมของตัวเองให้รู้จักวินิจฉัยอย่างถูกต้องชอบธรรมโดยใช้สื่อที่เหมาะสมทั้งหลายทั้งปวง

แต่ต้องแสวงหาความจริงนั้นตามวิธีที่เหมาะสมแก่ศักดิ์ศรีและสภาพทางสังคมของตัวบุคคลมนุษย์ กล่าวคือ ต้องแสวงหาด้วยการสืบเสาะอย่างเสรี ด้วยการสอนและการฝึกอบรม ด้วยการแลกเปลี่ยนและการติดต่อพบปะกัน ...แต่ที่มนุษย์รู้สึกและน้อมรับเรื่องที่เป็นคำสั่งให้ทำนั้น ก็โดยอาศัยมโนธรรมมนุษย์จำต้องถือตามมโนธรรมในกิจการทุกอย่างเพื่อบรรลุถึงจุดหมายปลายทางของตน คือ องค์พระเป็นเจ้า

ฉะนั้นมนุษย์จึงสมควรจะถูกบังคับให้กระทำสิ่งใดที่ฝืนมโนธรรม และก็สมควรจะถูกขัดขวางมิให้กระทำตามมโนธรรม เป็นต้นในเรื่องศาสนา...

11. พระเป็นเจ้าของเจ้าทรงเรียกมนุษย์ให้มารับใช้พระองค์ด้วยจิตใจและด้วยความสัตย์จริง ถ้าพวดในด้านมโนธรรม การที่พระเป็นเจ้าของเจ้าทรงเรียกนี้เป็นการผูกมัดเขาแต่ไม่ใช่เป็นการบังคับ ด้วยว่าพระเจ้าของเจ้าทรงคำนึงถึงศักดิ์ศรีของมนุษย์ซึ่งพระองค์เองทรงสร้างมา และเขาต้องประพฤติตามความเห็นดีเห็นชอบของตนเองกับต้องใช้เสรีภาพ

14. ในการศึกษาอบรมมโนธรรมนั้น คริสตชนสัตบุรุษ/ฆราวาสจะต้องสนใจเรียนรู้ถึงข้อคำสอนอันศักดิ์สิทธิ์และแนชต์ของพระศาสนจักร ตามพระประสงค์ของพระคริสตเจ้านั้น พระศาสนจักร คือ ครูผู้สอนสั่งจรรยาความจริง หน้าที่ของพระศาสนจักรคือ เผยแสดงและพุดสอนสั่งจรรยาความจริง กล่าวคือ องค์พระคริสตเจ้านั่นเอง และในขณะที่เดียวกัน ก็ยังต้องแถลงและยืนยันหลักเกณฑ์กฎระเบียบทางศีลธรรมอันสืบเนื่องมาจากธรรมชาติของมนุษย์เองแบบผู้ทรงอำนาจ นอกจากนั้นยังต้องส่งเสริมให้คริสตชนได้ออกไปเผชิญหน้ากับคนต่างศาสนาอย่างสุ่มรอบคอบ “โดยอาศัยพระจิตเจ้าทรงช่วยเหลือ ด้วยความรักที่ไม่เสแสร้ง และด้วยถ้อยคำที่สัตย์จริง” (2 โครินธ์ 6:6)

ต้องส่งเสริมคริสตชนให้ทำหน้าที่เป็นประทีปส่องทางชีวิตมนุษย์ด้วยความมั่นใจและหาญกล้าแบบอัครสาวกจนถึงขั้นยอมหลังโลหิตเป็นพลีได้

สานุศิษย์มีพันธะสำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อพระคริสตเจ้า พระอาจารย์ของตน คือ ต้องรู้และเข้าใจความจริงความจริงนั้นอย่างแจ่มแจ้งตามที่ได้รับมาจากพระอาจารย์ และต้องประกาศความจริงดังกล่าวอย่างซื่อตรงแล้วก็ต้องปกป้องรักษาความจริงนั้นอย่างเข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่ก็ตาม หรือว่าต้องเผชิญกับสื่อต่างๆ ที่ไม่สอดคล้องกับจิตตารมณ์ของพระวรสารก็ตาม

3) คำสอนพระศาสนจักรคาทอลิก (Catechism of the Catholic Church)

1777. ...เมื่อคนสุ่มรอบคอบคนหนึ่งฟังเสียงมโนธรรมของตน เขาก็จะฟังพระสุรเสียงของพระเจ้าผู้ซึ่งกำลังตรัสอยู่

นี่คือดุลย์พินิจของมโนธรรม

มโนธรรมทางศีลธรรมนั้นปรากฏอยู่ในใจของบุคคลมนุษย์ มันคอยชี้นำมนุษย์ให้ทำความดีและหลีกเลี่ยงความชั่วในช่วงเวลาอันเหมาะสม

1778. ...ในทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์พุดหรือกระทำนั้น เขาต้องกระทำตามสิ่งที่เป็นธรรมและถูกต้องอย่างเคร่งครัด โดยอาศัยการวินิจฉัยของมโนธรรมนี้มนุษย์สามารถมองเห็นและรับรู้กฎเกณฑ์ข้อกำหนดของพระเจ้าได้

1783. ...เพื่อให้หมั่นในธรรมได้รับการหล่อหลอมอย่างดีและถูกต้องชอบธรรมนั้นมนุษย์เราทั้งหลายจำต้องผ่านการศึกษาบรมในธรรมเพราะว่าพวกเขากำลังเผชิญหน้ากับ สิ่งที่มีอิทธิพลทางด้านลบอยู่มากมาย และก็ถูกล่อลวงให้ทำบาปโดยให้เห็นชอบกับคุณประโยชน์ของตนเองมากกว่า

1784. ...การศึกษาบรมในธรรมนั้นเป็นภาระกิจชั่วชีวิต ตั้งแต่เยาว์วัยการศึกษานี้ได้ปลูกสำนึกเด็กให้ ความรู้และฝึกปฏิบัติตามกฎธรรมภายในตัวเองโดยอาศัยเสียงมโนธรรมด้านศีลธรรม การศึกษาบรมอย่าง ฉลาดรอบคอบนั้นสอนให้รู้ถึงฤทธิกุศล การศึกษาบรมเช่นนี้ช่วยป้องกันหรือบำบัดความกลัว ความเห็นแก่ตัว และความหยิ่ง ความขมขื่นอันเนื่องมาจากความผิดและความรู้สึกพอกพอกใจต่างๆ อันเกิดมาจากความ อ่อนแอและความผิดพลาดของมนุษย์ การศึกษา บรมในธรรมนั้น รับประทานอิสรภาพและก่อให้เกิดสันติภายในจิตใจ

1785. ...เราต้องตรวจสอบมโนธรรมต่อหน้ากางเขนของพระอาจารย์เจ้า เราจะได้รับความช่วยเหลือจากพระ จิตเจ้า โดยผ่านทางประจักษ์พยานหรือคำแนะนำของผู้อื่น และก็โดยทางคำสั่งสอนของพระศาสนจักร

1789. ...ห้ามทำความชั่วเพื่อหวังให้เกิดผลดีจากความช้วนั้น
(มธ. 7:12) กฎทอง : “สิ่งใดที่ท่านอยากให้คนอื่นทำต่อท่าน ก็พึงกระทำสิ่งนั้นแก่เขา”
ความเมตตากรุณาต้องมาจากพื้นฐานของการเคารพผู้อื่นและมโนธรรมของเขา

4) คำสอนพระศาสนจักรฟิลิปปินส์

677... ในฐานะศิษย์ของพระคริสตเจ้า ให้คำจุนช่วยเหลือกันและกันโดยอาศัยพระจิตเจ้าทรง ช่วยเหลือ เราจะฝึกใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบตามแผนการรักของพระเจ้า โดยพยายามทำความเข้าใจ ด้วยการค่อยๆ ฝึกอบรมในธรรมแบบคริสตชน

678... องค์ประกอบที่ช่วยเสริมสร้างวิถีชีวิตคริสตชนรายบุคคลนั้น คือ สื่อทางศีลธรรม ตัวบุคคล มนุษย์ทั้งหลาย ศักดิ์ศรีพื้นฐานของมนุษย์เราในการรู้รับผิดชอบเรื่องการใช้เสรีภาพและการรู้รับผิดชอบในเสียง มโนธรรมของปัจเจกชน การควบคุมดูแลมโนธรรมของตน จิตสำนึกภายในที่เสริมสร้างศีลธรรมคุณงามความดี โดยอาศัยแบบอย่างของพระคริสตเจ้า พระพรของพระจิต และความรักเมตตาของพระบิดาเจ้า (เทียบ CCC 1700 - 9)

คำสอนผู้ใหญ่ชาวเยอรมัน

การพิจารณาในธรรมนั้น คือ การฟื้นฟูจิตใจการรู้จักตนเองนั้น คือ หนทางสู่ความเจริญก้าวหน้า มันไม่ง่ายเสมอไปที่จะรู้สำนึกในความผิดพลาดของตนเอง นานันถูกส่งไปหาดาวิดเพื่อบอกถึงเรื่องเสียมโนธรรมของตน (2 ซามูเอล 12 : 1 – 13)

ยอห์น 17 : พระจิตเจ้าจะทรงเผยแสดงให้รู้ถึงความผิดบาปต่างๆของเราและจงทรงเรียกร้อนเราให้ยอมรับมัน ถึงแม้ว่าเราจะสามารถเก็บกดใช้ซึ่งเสียงคำหั้นของบาปผิดนั้นก็ตาม มโนธรรมอาจเจ็บสนิทเลยก็ได้ ถ้าเราควบคุมความจริงเอาไว้ (โรม 1:18)

ยอห์น 8:32 ความจริงเท่านั้นสามารถทำให้ท่านเป็นอิสระได้ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่เราจะส่องกระจกดูตัวเอง และพิจารณาในธรรมของตน แต่ว่าการพิจารณาในธรรมนั้นไม่ควรคิดแค่ค้นหาบาปต่างๆเท่านั้น ยังการถือโอกาสที่จะทำดีดำเนินชีวิตตามพระวรสาร เป็นเรื่องดีที่เราจะพิจารณาอุบัติการณ์ต่างๆในชีวิตเรา เพื่อค้นหาร่องรอยแห่งความงามความดีของพระเจ้า ขอขอบคุณพระองค์สำหรับความดีนั้นๆ และวอนขอพระองค์ให้เราสามารถเอาชนะบาปได้ไม่มีอะไรดีไปกว่าการได้พบพระเจ้าในเรื่องการรู้จักตัวเอง

“ความจริงทางศีลธรรม มิใช่เรื่องความรู้สึกเหงา แต่เป็นเรื่องปัจจัยจำเป็นต่างๆเช่น อากาศ น้ำ ไฟ อาหาร ที่พักอาศัย”

โทมัส แมร์ตอน

“ภายในหัวอกของบุคคลมนุษย์นั้น มีกลไกบังคับบัญชาอยู่ประเภทหนึ่งที่มีแค่ความรู้สึกอ่อนไหว มีแค่ความคิดเห็นหรือความประทับใจ หรือทัศนคติมุมมองต่างๆเท่านั้น แต่ที่มันคือ กฎบัญญัติ เสี่ยงอันตรายอำนาจที่สั่งเขาให้ทำสิ่งนี้และหลีกเลี่ยงสิ่งนั้นข้าพเจ้ามิได้หมายความว่าคำสั่งการต่างๆนั้นจะขัดแย้งเสมอไป หรือว่าสอดคล้องกันเสมอไป ณ ที่นี้ข้าพเจ้าขอเสนอเน้นที่ประเด็นนี้ คือ มันสั่งการ มันสรรเสริญ มันตำหนิ มันสัญญา มันข่มขู่ มันบอกเป็นนัยถึงอนาคต และมันเป็นประจักษ์พยานถึงสิ่งที่มองไม่เห็น มันเป็นอะไรที่ยิ่งใหญ่กว่าตัวบุคคลมนุษย์เอง และบุคคลมนุษย์ไม่มีอำนาจควบคุมมันด้วย หรือถ้าทำได้ก็ยากมากจริงๆ เขามิได้สร้างมันขึ้นมา และเขามิอาจทำลายมันได้ด้วย เขาอาจจะระงับมันได้ในบางกรณีหรือในบางทิศทาง เขาอาจบิดเบือนเสียงบัญชาการต่างๆนั้นได้ แต่ก็มิอาจปลดปล่อยตัวเองให้เป็นอิสระจากมันได้ หรือถ้าทำได้ก็อยู่ในกรณีพิเศษเขาอาจไม่เชื่อฟังมัน เขาอาจปฏิเสธไม่ยอมใช้มัน แต่มันก็ยังคงอยู่ต่อไป”

จีเอส คาร์ดินัล นิวแมน

5) พระสมณสาส์นของพระสันตะปาปา ยอห์นปอลที่สอง

ถ้อยความบางตอนจาก Dominum of Vivificanten 1986 # 36-39,42-45,47-48 p.62-90

36. ตามหลักฐานในตอนแรกเริ่มซึ่งเราพบในพระคัมภีร์โดยตลอด และในพระตำานานหลังการบรรยายครั้งแรก (ซึ่งสมบูรณ์ที่สุด) ที่ปรากฏอยู่ในบทปฐมกาลนั้นในรูปแบบดั้งเดิมของมัน บาบเป็นที่เข้าใจว่าหมายถึง “การไม่เชื่อฟัง” ซึ่งมีความหมายง่าย ๆ และตรงไปตรงมาว่าเป็นการล่วงละเมิดข้อห้ามซึ่งพระเจ้าทรงตั้งขึ้นไว้ แต่เมื่อมองจากแง่ของเนื้อเรื่องทั้งหมด ก็เห็นชัดด้วยว่ารากเงาของการไม่เชื่อฟังอันนั้นจักต้องไปเสาะหามาจากส่วนของสภาพการณ์ที่แท้จริงทั้งครบของมนุษย์ มนุษย์ไม่ว่าชายหรือหญิง เมื่อถูกเรียกให้มามีชีวิต ก็เป็นสิ่งสร้าง “พระฉายาลักษณ์ของพระเจ้าซึ่งประกอบไปด้วยความมีเหตุผลและเสรีภาพนั้น บ่งบอกถึงความยิ่งใหญ่และศักดิ์ศรีของมนุษย์ซึ่งเป็นบุคคล แต่ตัวผู้เป็นบุคคลนั้นก็ยังคงเป็นสิ่งสร้างอยู่เสมอ ฉะนั้น ในการดำรงอยู่และในแก่นแท้ของตนก็ยังคงขึ้นอยู่กับพระเจ้าผู้สร้างในหนังสือปฐมกาล “ต้นไม้แห่งการรู้ถึงความรับผิดชอบชั่วดี” ควรบ่งบอกและเตือนใจมนุษย์อยู่เนือง ๆ ให้ระลึกถึง “ขอบเขต” อันข้ามมิได้สำหรับผู้ที่สร้างขึ้นมาจากความหมายอันนี้แหละที่เราเข้าใจข้อห้ามที่พระเจ้าทรงตั้งขึ้นไว้ : พระผู้สร้างทรงห้ามชายและหญิงรับประทานผลของต้นไม้แห่งการรู้ถึงความรับผิดชอบชั่วดีนั้น ถ้อยคำที่ใช้ในการยุยง หรือในการล่อลวงดั่งที่มีกล่าวอยู่ในพระคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์นั้นผลักดันให้ล่วงละเมิดข้อห้ามอันนั้น กล่าวคือให้ข้าม “ขอบเขต” นั้นไป “เจ้ากินผลไม้นั้นวันใด ตาของเจ้าจะสว่างขึ้นในวันนั้น แล้วเจ้าจะเป็นเหมือนพระเจ้า คือ สำนึกในความดีและความชั่ว”

“การไม่เชื่อฟัง” ก็หมายถึง การข้ามเกินขอบเขตดังกล่าวนั่นเอง ซึ่งยังคงเป็นขอบเขตที่ข้ามไม่ได้สำหรับเจตจำนงและเสรีภาพของมนุษย์ในฐานะเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา พระผู้สร้างนั้นแท้จริงคือบ่อเกิดหนึ่งเดียวและเด็ดขาดของระเบียบ

จริยธรรมในโลกซึ่งพระองค์ได้ทรงสร้างขึ้นมานั้น มนุษย์จะตัดสินเอาด้วยตนเองว่าจะไรดีอะไรชั่ววันนั้นไม่ได้ มนุษย์ไม่สามารถ “รู้จักความดีและความชั่ว” ได้เหมือนพระเจ้าใช้แล้วในโลกที่ถูกสร้างขึ้นมา พระเจ้ายังคงเป็นต้นกำเนิดแรกและสูงสุดของการตัดสินความดีความชั่วโดยผ่านทางสังขารภายในของการดำรงอยู่ อันเป็นสังขารธรรมที่เป็นแสงสะท้อนของพระวจนาตถ์ คือ องค์พระบุตรนิรันดร ผู้มีสภาวะเดียวกับพระบิดา พระจิตประทานพระคุณแห่งมโนธรรมแก่มนุษย์ที่ได้รับการสร้างขึ้นมาจากพระฉายาลักษณ์ของพระองค์ เพื่อว่า ภายในมโนธรรมนั้น ตัวมนุษย์ผู้เป็นเหมือนพระฉายาลักษณ์ของพระเจ้าจะสามารถสะท้อนต้นแบบ คือ พระเจ้าได้อย่างสัตย์ซื่อ พระเจ้าซึ่งเป็นทั้งองค์ปรีชาญาณและกฎนิรันดร บ่อเกิดแห่งระเบียบจริยธรรมในตัวมนุษย์และในโลก “การไม่เชื่อฟัง” ในฐานะมติดั้งเดิมแห่งบาป หมายถึง การปฏิเสธบ่อเกิดอันนี้ ซึ่งได้รับการกระตุ้นจากความทรงของมนุษย์ที่ต้องการเป็นต้นกำเนิดโดยเฉพาะตัวของตัวเองและไม่ขึ้นกับใคร เพื่อที่จะตัดสินความดีและความชั่ว

พระจิตเจ้าผู้ “หยั่งถึง...ความลึกซึ้งของพระเจ้า” และในเวลาเดียวกันก็ทรงเป็นแสงสว่างแห่งมโนธรรมและบ่อเกิดแห่งระเบียบจริยธรรม ทรงทราบดีถึงมิตินี้แห่งบาป ซึ่งจารึกอยู่ในธรรมล้ำลึกแห่งวาระแรกเริ่มของมนุษยชาติ พระจิตเจ้ามิได้ทรงหยุดยั้งที่จะให้โลก “เกิดความเชื่อถือ” ในเรื่องนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับกางเขนของพระคริสต์เจ้า ณ กลโกธา

37. ตามหลักฐานในปฐมกาล พระเจ้าได้ทรงไขแสดงพระองค์เองในสิ่งสร้างทั้งหลายในฐานะพระผู้ทรงสรรพานุภาพ ผู้เป็นองค์ความรัก ในเวลาเดียวกันก็ได้ทรงเผยแสดงให้มนุษย์ทรงว่าในฐานะที่มนุษย์เป็นฉายาลักษณะที่คล้ายคลึงกับพระองค์ผู้สร้างตนขึ้นมา มนุษย์ก็ได้รับเรียกให้เข้ามามีส่วนร่วมในสัจธรรมและความรักการเข้ามามีส่วนนี้หมายถึง การมีชีวิตสนิทเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้าผู้ทรงเป็น “ชีวิตนิรันดร” แต่ภายใต้อิทธิพลของ “บิดาแห่งการมูสา” มนุษย์ได้ถอนตัวออกมาจากการมีส่วนร่วมอันนี้

อย่างไรก็ตาม การไม่เชื่อฟังของมนุษย์อันนี้ก็ยิ่งหมายความว่ามีความอยู่เสมอมาว่ามีการหันหลังให้พระเจ้า และในแง่หนึ่งก็หมายถึงว่าเสรีภาพของมนุษย์ได้ถูกปิดลง มีความหมายด้วยว่ามีการปิดเสรีภาพอันนี้ ในด้านจิตใจ และเจตจำนงของมนุษย์ ไปสู่ผู้ซึ่งเป็น “บิดาแห่งการมูสา” การกระทำซึ่งเป็นการเลือกอย่างเต็มสำนึกแบบนี้ มีเพียงแต่เป็น “การไม่เชื่อฟัง” เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการยอมตามแรงจูงใจที่มาจากการยั่วยุครั้งแรกให้กระทำความบาปและฟื้นฟูขึ้นใหม่เรื่อยมาตลอดประวัติศาสตร์แห่งมนุษย์บนแผ่นดิน...

...ความจริงเกี่ยวกับมนุษย์จึงถูกทำให้ผิดเพี้ยนไป เช่นว่า มนุษย์คือใครและอะไรคือขอบเขตที่ข้ามไม่ได้ของการดำรงอยู่และเสรีภาพของมนุษย์ “การเป็นปฏิปักษ์ต่อความจริง” นี้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เนื่องจากว่าในเวลาเดียวกันก็มีความจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ว่าพระเจ้าคือใคร ก็ถูกทำให้ผิดเพี้ยนไปอย่างสิ้นเชิงด้วย พระผู้สร้างกลายเป็นสิ่งที่น่าสงสัย และแม้กระทั่งกลายเป็นผู้ถูกกล่าวหาในมโนสำนึกของมนุษย์ผู้เป็นสิ่งสร้างเป็นครั้งแรก ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่ “อัศจรรย์แห่งความสงสัย” ปรากฏออกมา มันพยายามทำให้องค์ความดีเอง “ผิดเพี้ยนไป” แม้กระทั่งองค์ความดีสมบูรณ์ ผู้แสดงพระองค์ในผลงานสร้างสรรค์ของพระองค์เองในฐานะองค์ความดีผู้ประทานความรักสร้างสรรคให้กับเรามนุษย์อย่างที่มีอาจบรรยายได้ครบถ้วน ใครเล่าจะสามารถ “แสดงบาป” ให้เข้าใจได้อย่างครบถ้วน หรือแสดงถึงแรงจูงใจให้เกิดการไม่เชื่อฟังแต่ดั้งเดิมของมนุษย์ได้อย่างครบถ้วน นอกเสียจากองค์พระผู้เป็นของประทานและบ่อเกิดแห่งปรีชาญาณ นั่นคือองค์พระจิตเจ้าผู้ทรง “หยั่งถึงความลึกล้ำของพระเจ้า” และทรงเป็นองค์ความรักของพระบิดาและพระบุตร

38. จิตแห่งความมืดนั้นสามารถแสดงให้เห็นว่า พระเจ้าคือศัตรูของสิ่งที่พระองค์ได้ทรงสร้างขึ้นมาเอง และก่อนอื่นพระองค์คือศัตรูของมนุษย์เป็นบ่อเกิดแห่งภัยอันตรายและภัยคุกคามมนุษย์ ซาตานใช้วิธีการนี้หว่านเชื้อพันธุ์แห่งการปฏิบัติเข้าสู่จิตวิญญาณของมนุษย์ให้ถือพระเจ้าเป็นเหมือนศัตรูของมนุษย์มิใช่พระบิดาเจ้า มนุษย์ได้รับการทำทลายให้กลับกลายเป็นศัตรูคู่อาภิวของพระเจ้า

ตลอดประวัติศาสตร์มนุษยชาติจะมีแรงกดดันแบบนี้อยู่เสมอๆ ให้มนุษย์ปฏิเสธพระเจ้าจนถึงขั้นเกลียดชังพระเจ้าไปเลย ดังที่นักบุญออกัสติน กล่าวไว้ว่า “มันจะทำให้มนุษย์นั้น” รักตนเองมากจนถึงขั้นดูหมิ่นพระเจ้า” ได้เลย มนุษย์จะมีใจโน้มเอียงมองดูพระเจ้าเป็นดังข้อจำกัดของตัวมนุษย์เอง มิใช่บ่อเกิดแห่งเสรีภาพและสมบูรณ์ภาพแห่งคุณความดี

39. ตั้งแต่ปฐมกาลแล้ว พระจิตเจ้าทรงได้รับคำวิงวอนขอให้ “สำแดงบาปของโลก” การสำแดงบาปนั้น หมายถึง การชี้ให้เห็นความเลวร้ายที่มีอยู่ในบาป ซึ่งเท่ากับเป็นการไขแสงธรรมล้ำลึกแห่งบาป จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะเข้าใจเรื่องความเลวร้ายของบาปตามความเป็นจริงของมัน โดยที่มิได้ “หยั่งถึงความลึกล้ำของพระเจ้า”

42. ...โดยการกลายเป็น “ความสว่างแห่งจิตใจ” คือ “เป็นแสงสว่างส่องมโนธรรม” นั้นพระจิตเจ้าทรง “สำแดงบาปให้เป็นที่ประจักษ์” กล่าวคือ โปรดให้มนุษย์รู้ถึงความเลวร้ายของตน และในเวลาเดียวกันก็ทรงชี้ทิศทางให้มนุษย์มุ่งสู่ความดี... “การสำแดงบาปให้เป็นที่ประจักษ์” ที่เป็นการเปิดจิตใจรับพระจิตเจ้านั้น คือ หนทางที่นำไปสู่จิตใจมนุษย์กล่าวคือ หนทางสู่แหล่งศักดิ์สิทธิ์แห่งมโนธรรมของมนุษย์

43. ...“การสำแดงบาปให้เห็นกระจ่าง” ภายใต้อิทธิพลของพระจิตเจ้าแห่งความจริงตามที่พระวรสาร กล่าวถึงนั้น จะสำเร็จลุล่วงไปในตัวมนุษย์ในทางอื่นใดมิได้นอกจากเส้นทางมโนธรรม ถ้ามโนธรรมเที่ยงตรง ก็จะใช้ประโยชน์ได้ในการ “หาทางแก้ไขตามหลักความจริงให้ปัญหามากมายทางจริยธรรมซึ่งเกิดขึ้นทั้งในชีวิตส่วนตัวและในชีวิตสังคม” และแล้ว “ตัวบุคคลและกลุ่มชนก็จะได้ผล : ออกมาเสียจากการตัดสินใจแบบปิดหู ปิดตา และพยายามที่จะประพடுத்தินให้สอดคล้องกับเกณฑ์จุดประสงค์แห่งจริยธรรม” ผลแรกของมโนธรรมที่เที่ยงตรง ก็คือ การสามารถบ่งบอกชื่อความดีและความชั่วได้...

44. ...“การสำแดงบาปให้เห็นกระจ่าง” ซึ่งเคียงคู่กับมโนธรรมของมนุษย์นั้นในทุกครั้งที่มโนธรรมใช้ความคิดใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับตนเอง ก็จะไปสู่การค้นพบรากเง่าของบาปในตัวมนุษย์ รวมทั้งวิธีที่ตัวมโนธรรมเองได้รับการปรับสภาพมาตลอดช่วงเวลาในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ โดยวิธีนี้ เราก็ได้พบความเป็นจริงดั้งเดิมเกี่ยวกับบาปดังที่เราได้กล่าวมาแล้วนั้น พระจิตเจ้าทรง “สำแดงบาปให้เห็นกระจ่าง” ในส่วนที่เกี่ยวกับธรรมล้ำลึกแห่งการกำเนิดมนุษย์ โดยชี้ให้เห็นความจริงที่ว่ามนุษย์เป็นสิ่งสร้าง ดังนั้นจึงขึ้นต่อพระเจ้าผู้สร้างโดยสิ้นเชิง พระจิตเจ้าทรงเตือนให้เราสำนึกถึงสภาพบาปอันเป็นมรดกตกทอดของธรรมชาติมนุษย์ แต่พระจิตเจ้าองค์บรรเทาจัก “สำแดงบาปให้เห็นกระจ่าง” ในส่วนที่เกี่ยวพันกับกางเขนของพระคริสตเจ้าเสมอในความสัมพันธ์อันนี้ คริสตศาสนาจึงปฏิเสธเรื่องของการเชื่อใน “เคราะห์กรรม” ของบาปอย่างที่สภาสังคายนาสอนไว้ว่า : “การต่อสู้อย่างหนักหน่วงกับพละนาภาพแห่งความมืดผ่านมาตลอดประวัติศาสตร์มนุษยชาติ พระเยซูเจ้าได้ตรัสยืนยันไว้ว่า การต่อสู้อันนี้ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่สมัยปฐมกาล จะดำรงอยู่ต่อไปจนถึงวาระสุดท้าย แต่พระองค์เองได้เสด็จมาเพื่อกอบกู้มนุษย์ให้กลับมาเป็นไทและมีพลังกำลังดั้งเดิม” ดังนั้นแทนที่จะปล่อยตนให้ติดกับแสร้งแห่งสภาพเป็นคนบาป มนุษย์ควร “ต่อสู้โดยไม่หยุดยั้งโดยอาศัยเสียงมโนธรรมเป็นเครื่องค้ำจุน เพื่อผูกพันตนอยู่กับความพยายามอย่างมากและก็อาศัยพระหรรษทานของพระเป็นเจ้าทรงช่วยเหลือด้วย”...

45. ...ความพยายามจริงจังของมโนธรรมก็ยังเป็นการกำหนดแนวทางแห่งการกลับใจของมนุษย์อีกด้วย กล่าวคือ เป็นการหันหลังให้บาปเพื่อสร้างสัจธรรมและความรักขึ้นใหม่ในดวงใจมนุษย์นั่นเอง เราทราบดีว่า บางครั้งการที่จะยอมรับว่ามีความชั่วร้ายอยู่ในตัวเองนั้น จำเป็นต้องใช้ความเพียรเป็นอย่างมาก เรารู้ว่ามโน

ธรรมไม่เพียงแต่สั่งหรือห้ามเท่านั้น แต่ยังพิพากษาคัดสินอีกด้วย ทั้งนี้โดยอาศัยความสว่างจากคำสั่งและข้อห้ามภายใน มโนธรรมยังเป็นบ่อเกิดแห่งความเสียใจสำนึกผิดอีกด้วย : มนุษย์ทนทุกข์อยู่ภายในจิตใจเพราะความชั่วร้ายที่ตนได้กระทำไป

ความหมั่นเพียรของดวงใจมนุษย์ ความหมั่นเพียรของมโนธรรมมนุษย์ซึ่งก่อให้เกิด Metanoia หรือการกลับใจอันนี้ นั่น เป็นประกายสะท้อนของกระบวนการซึ่งทำให้การเห็นด้วยของพระเจ้า กลายเป็นความรักที่ต้องการช่วยให้รอด เป็นความรักที่สามารถรับทนทานได้ ผู้ก่อให้เกิดพลังในการช่วยให้รอดซึ่งแฝงอยู่เบื้องหลังก็คือพระจิตเจ้า ผู้ซึ่งพระศาสนจักรขนานนามว่า “องค์ความสว่างแห่งมโนธรรม” นั้นทรงหยั่งลึกเข้าไปในดวงใจมนุษย์และทรงเติมเต็มให้กับดวงใจมนุษย์...

47. การปฏิบัติงานของพระจิตเจ้าแห่งความจริง ซึ่งมีแนวโน้มไปในทาง “สำแดงบาปให้เห็นกระจ่าง” เพื่อความรอดภายในจิตใจของมนุษย์ที่ตกอยู่ในสภาพนั้นนั้น มักจะกระทบกับการต่อต้านภายใน เกือบจะเรียกว่าเป็นการไม่อาจเข้าถึงมโนธรรมเขาเลยที่เดียวเป็นสภาพวิญญูณซึ่งกล่าวได้ว่ากระด้างขึ้น เพราะยึดมั่นในเสรีภาพที่จะเลือก นี่คือนิสัยซึ่งพระธรรมคัมภีร์เรียกว่า “ความกระด้างขมจิตใจ” ในยุคของเรา “การสูญเสียสำนึกในบาป” คงจะเป็นเสียงสะท้อนของทัศนคติแห่งความคิดและจิตใจแบบนี้ พระดำรัสเตือนของสมเด็จพระสันตะปาปา ยอห์นปอลที่ 2 เกี่ยวกับ “การคืนดีและการใช้โทษบาป” (Reconciliatio et Paenitential) ได้อุทิศหลายหน้ากระดาษที่เดียว กล่าวถึงเรื่องการสูญเสียสำนึกในบาปนี้ พระสันตะปาปาปีโอที่ 12 ก็ได้ทรงยืนยันไว้ก่อนแล้วเช่นกันว่า “บาปแห่งศตวรรษนี้ก็คือ การสูญเสียสำนึกในบาป” ซึ่งคู่เคียงกันกับ “การสูญเสียสำนึกในพระเจ้า”

48. ...ผู้ใดกระตามที่ยอมรับ “การสำแดงบาปให้เห็นเด่นชัด” โดยพระจิตเจ้า ย่อมจะยอมรับเช่นเดียวกันในเรื่องของ “ความชอบธรรมและการพิพากษา” พระจิตแห่งความจริงผู้ทรงช่วยมนุษย์และมโนธรรมของมนุษย์ให้รู้จักความจริงในเรื่องของบาป ในเวลาเดียวกันก็ช่วยทำให้มนุษย์และมโนธรรมของมนุษย์ได้รู้จักความจริงในเรื่องความชอบธรรม

6) พระสมณสาสน์ของสมเด็จพระสันตะปาปา ยอห์นปอลที่ 2 เรื่องความรุ่งโรจน์แห่งความจริง (Veritatis Spendor 1993 # 28,30,39,44-64 p. 46-130)

28. ...หัวใจสำคัญของการไขแสงในเรื่องราวจริยธรรมทั้งในพันธสัญญาเดิมและใหม่ นั่นก็คือ การรวมเอากิจการของมนุษย์มาขึ้นตรงต่อพระเป็นเจ้า ผู้ “ทรงเป็นองค์ความดีแต่พระองค์เดียว” ความสัมพันธ์ระหว่างความดีทรงจริยธรรมของกิจการของมนุษย์กับชีวิตนิรันดร การติดตามพระคริสตเจ้าซึ่งเปิดทางไปสู่ความรักที่ครบครันและพระพรของพระจิตเจ้า ท่อธารและแบบอย่างของชีวิตจริยธรรมของ “สิ่งสร้างใหม่” (2 โครินธ์ 5:17)

พระศาสนจักรทรงรักษาพระวาจาที่พระเป็นเจ้าทรงสอนไว้ไม่เฉพาะแต่ความจริงที่ต้องเชื่อเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องความประพฤติด้านจริยธรรมที่สืบทอดกันมาโดยพระเป็นเจ้าอีกด้วย...พระศาสนจักรไม่เคยหยุดพิศเพ่ง “ธรรมล้ำลึกของการรับเอากาย” ในธรรมล้ำลึกนี้ “แสงสว่างฉายส่องให้ธรรมของมนุษย์”

30. ...มโนธรรมมีหน้าที่อะไรในการอบรมศีลธรรมของมนุษย์ เราจะแยกแยะสิทธิและหน้าที่พิเศษเฉพาะของบุคคลมนุษย์อย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับความจริงที่เกี่ยวกับคุณงามความดี...พระเยซูเจ้าได้ทรงส่งพระศาสนจักรมาเพื่อประกาศพระวรสารและเพื่อ “ทำให้นานาชาติมาเป็นศิษย์...สอนพวกเขาให้ถือตามทุกอย่างซึ่งพระองค์ได้ทรงสั่งไว้” (มธ. 28:19-20)

39. ...มนุษย์ได้รับมอบหมายให้เอาใจใส่ดูแลและรับผิดชอบตัวเอง พระเป็นเจ้าทรงปล่อยให้มนุษย์ “คิดพิจารณาไตร่ตรองเอง” (บสร. 15:14) เพื่อเขาจะได้แสวงหาองค์พระผู้สร้าง และจะได้บรรลุถึงความสมบูรณ์พูนสุขโดยสมัครใจ การที่จะบรรลุถึงความสมบูรณ์ดังกล่าวได้ก็แปลว่า เขาจะต้องสร้างมันขึ้นมาด้วยตัวเองมนุษย์ปกครองโลกด้วยการจัดรูปแบบตามสติปัญญาและอำเภอใจของเขาฉันใดมนุษย์ก็เสริมสร้างพัฒนาและทำให้ความละม้ายคล้ายคลึงกับพระเป็นเจ้ามั่นคงอยู่ในตัวเองด้วยการกระทำที่ดั่งใจฉันนั้น...ถ้าสมมุติพระเป็นเจ้าแล้วเราจะเข้าใจสิ่งสร้างมิได้เลย...กฎจริยธรรมมีต้นกำเนิดในพระเป็นเจ้าและพบต้นตอของมันได้ในพระองค์ตลอดไป...อันที่จริง กฎธรรมชาตินั้น “มิใช่จะไร้อื่นนอกจากเป็นแนวความเข้าใจซึ่งพระเป็นเจ้าทรงใส่ไว้ในตัวเรา ทำให้เราเข้าใจว่าอะไรควรทำอะไรควรหลีกเลี่ยง พระเป็นเจ้าทรงประทานแนวความคิดและกฎนี้ให้แก่มนุษย์ตั้งแต่การสร้างโลกแล้ว ดังนั้นเหตุผลในตัวมันเองมีอาจสร้างคุณค่าและกฎเกณฑ์จริยธรรมได้

44 ...พลังอำนาจของกฎหมายนั้นอยู่ที่วางบทบาทหน้าที่ กำหนดสิทธิ์และตัดสินความประพฤติบางอย่างก็เห็นได้ชัดเจนแล้วว่า “ทุกสิ่งดังกล่าวนี้อาจจะคงอยู่ไม่ได้ถ้ามนุษย์ในฐานะผู้ออกกฎหมายสูงสุดของตนเอง จะให้กฎเกณฑ์ของการกระทำของตนแก่ตนเอง”

มนุษย์สามารถรู้จักดีและชั่วได้ก็โดยอาศัยการรู้จักวินิจฉัยความดีความชั่วซึ่งเขากระทำโดยใช้เหตุผลของตน เป็นต้นเหตุผลที่ได้รับแสงสว่างจากการไขแสงของพระเป็นเจ้าและโดยอาศัยความเชื่อ

ในบทเพลงสดุดี เราจะพบความรู้สึกในการสรรเสริญ ขอบพระคุณและนมัสการซึ่งประชากรเลือกสรรถูกเรียกให้แสดงต่อพระบัญญัติของพระเป็นเจ้าพร้อมกับคำชักชวนให้มารู้จักมัน ไตร่ตรองและปฏิบัติตามโดยประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวัน...

54. ความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพของมนุษย์กับกฎบัญญัติของพระเป็นเจ้านั้นฝังลึกอยู่ใน “หัวใจ” ของบุคคลมนุษย์ในมโนธรรมด้านจริยธรรมของเขา...

วิธีการที่เราเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพกับกฎบัญญัตินั้นจึงเชื่อมโยงกับความเข้าใจของเราต่อมโนธรรมด้านจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง...

57. ตามจดหมายของนักบุญเปาโลถึงชาวโรมันนั้น มโนธรรมในความหมายหนึ่ง คือ ตัวกระตุ้นให้มนุษย์เผชิญหน้า

กับกฎบัญญัติ จึงกลายเป็น “ประจักษ์พยาน” สำหรับมนุษย์เป็นประจักษ์พยานถึงความซื่อสัตย์หรือไม่ซื่อสัตย์ต่อกฎบัญญัติ ความถูกต้องในแก่นของศีลธรรม หรือไร้ศีลธรรม มโนธรรมนั้นเป็นเพียงแค่ประจักษ์พยานเดียวเท่านั้น เนื่องจากสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจบุคคลมนุษย์นั้นถูกซ่อนเร้นจากสายตาบุคคลภายนอก ดังนั้นมโนธรรมจึงเป็นประจักษ์พยานเฉพาะตัวบุคคลเท่านั้นและก็มีแต่ตัวบุคคลนั่นเองที่รู้ว่าจะตอบรับเสียงมโนธรรมของตนอย่างไร

58. ความสำคัญของการเสวนาในใจตัวมนุษย์เองนั้นมีคุณค่าหาที่เปรียบมิได้เลย เนื่องจากว่ามันยังเป็นการเสวนาของมนุษย์กับพระเจ้า ผู้ทรงบัญญัติกฎนั้นออกมา กล่าวคือ ต้นแบบและชะตากรรมของชีวิตมนุษย์ ท่านนักบุญบอนาเวนตูรา ได้สอนเอาไว้ว่า “มโนธรรมนั้นเปรียบเสมือนผู้สื่อข่าวหรือผู้ถือสารจากพระเป็นเจ้า มันมิได้ออกคำสั่งให้ทำอะไรด้วยอำนาจของมัน แต่จะสั่งให้ทำโดยอาศัยอำนาจที่มาจากพระเป็นเจ้า เหมือนกับผู้ถือสารประกาศพระราชาธิปไตยของพระมหากษัตริย์ นี่แหละคือสาเหตุที่ว่าทำไมมโนธรรมถึงมีพลังอำนาจในการผูกมัด” ดังนั้นจึงพูดได้ว่ามโนธรรม คือ ประจักษ์พยานถึงความถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ถูกต้องชอบธรรมในตัวมนุษย์เอง แต่พร้อมกันนี้และก่อก่อนหน้านั้นด้วยซ้ำไป มโนธรรม คือ ประจักษ์พยานต่อพระพักตร์พระเป็นเจ้าเอง กล่าวคือ พระสุรเสียงและการวินิจฉัยเจาะลึกเข้าถึงส่วนลึกของจิตวิญญาณมนุษย์โดยเรียกร่องอย่างเข้มงวดแต่นุ่มนวลให้ถือตาม แต่ “มโนธรรมด้านจริยธรรมนั้นมิได้กักขังมนุษย์ไว้อย่างเดียวดายชนิดที่ว่าข้ามพ้นหรือเจาะทะลุออกไปมิได้ แต่เปิดโอกาสให้เขาตอบรับเสียงเรียกของพระเป็นเจ้าในรูปแบบนี้เท่านั้นไม่มีรูปแบบอื่นใดที่ธรรมล้ำลึกทั้งหมดและศักดิ์ศรีของมโนธรรมมนุษย์ตั้งรากฐานอยู่ กล่าวคือ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่พระเป็นเจ้าทรงตรัสกับมนุษย์”

59. ...การวินิจฉัยของมโนธรรมนั้นเป็นการวินิจฉัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการวินิจฉัยที่ขับอกมนุษย์ให้รู้ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ หรือให้รู้จักวินิจฉัยกิจการที่ได้กระทำไปแล้ว มันจึงเป็นการวินิจฉัยสถานการณ์จริงด้วยความเชื่อมั่นในเหตุผลที่ว่าจะต้องรักษาการทำความดีและหลีกเลี่ยงความชั่วร้าย มโนธรรม คือ การประยุกต์กฎบัญญัติให้เข้ากับสภาพการณ์นั้นๆ การประยุกต์กฎบัญญัติดังกล่าวนี้จึงเป็นเสียงที่ส่งจากภายในปัจเจกชนเป็นการเรียกให้กระทำสิ่งที่ดีในสถานการณ์นั้นๆ ดังนั้นมโนธรรมจึงเป็นผู้วางหลักการปฏิบัติถูกศีลธรรมโดยอาศัยรูปแบบที่ประกายอยู่ในกฎธรรมชาติดีเพื่อจะได้รู้ว่าเวลานี้และ ณ ที่นี้ควรทำสิ่งใดดี การวินิจฉัยของมโนธรรมขับอกถึง “วิถีทางที่ดีที่สุดยอดประการหนึ่ง” คือ การวินิจฉัยตัดสินว่าพฤติกรรมใดนั้นถูกต้องสอดคล้องกับกฎบัญญัติ

60. การวินิจฉัยของมโนธรรมนั้นยังมีลักษณะในทางบัญชาการด้วยเช่นกัน กล่าวคือ มนุษย์จำต้องถือปฏิบัติตามนั้น... “มโนธรรมมิได้อยู่ในฐานะเป็นเอกเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการตัดสินใจว่าจะอะไรดีอะไรชั่ว

ร้าย แต่ทว่ามีกฎบัญญัติให้ยอมรับฟังที่ฟังลึกอยู่ในมโนธรรมนั้น กล่าวคือ กฎเกณฑ์เชิงรูปธรรมที่จัดวางหลัก และเงื่อนไขให้การตัดสินใจได้สอดคล้องกับคำสั่งและข้อห้ามอันมีอยู่บนพื้นฐานของพฤติกรรมมนุษย์”

61. ความจริงที่เกี่ยวกับคุณงามความดีทางจริยธรรมนั้นเป็นที่ยอมรับอย่างชัดเจนในทางปฏิบัติโดยผ่านการวินิจฉัยของมโนธรรมที่นำไปสู่การรู้จักกับผิดชอบในกรรมดีหรือกรรมชั่วที่ได้ทำไป เมื่อคนทำชั่วไปแล้วเสียมโนธรรมดีเตียนนั้นยังคงดั่งก้องอยู่ในจิตใจเขา เหมือนดังประจักษ์พยานถึงสัจธรรมสากลเกี่ยวกับความดีหรือความชั่วที่เป็นทางเลือกเฉพาะตัวบุคคลนั้นๆ แต่เสียงตัดสินของมโนธรรมยังคงเป็นประจักษ์พยานถึงความชั่วร้ายที่ได้กระทำไปแล้ว ก็ยังคงมีความต้องการได้รับพระพรหรรษาช่วยเหลือจากพระเป็นเจ้าโดยการขออภัยโทษ การทำความดีชดเชยและปลูกฝังคุณธรรมความดีงามอยู่เสมอๆต่อไป

62. มโนธรรมในฐานะผู้ตัดสินการกระทำนั้นยังมิได้รับการยกเว้นจากการที่อาจจะทำผิดพลาดได้ “บ่อยครั้งที่มโนธรรมอาจหลงผิดเพราะความไม่รู้ที่แก้ไม่ตก แต่ศักดิ์ศรีของมโนธรรมก็ยังคงอยู่ แต่จะกล่าวเช่นนั้นมิได้ถ้ามนุษย์เอาใจใส่ในน้อยที่จะแสวงหาความจริงเกี่ยวกับคุณงามความดี มโนธรรมจะค่อยๆมีดับออกไปเนื่องจากเคยชินกับการทำบาป”

เพื่อที่จะมี “มโนธรรมดี” (1 ทม. 1:5) มนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาความจริงและก็ทำการวินิจฉัยให้สอดคล้องกับความจริงดังกล่าว นั่น ดังที่อัครสาวกเปาโลกล่าวไว้ว่ามโนธรรมจำเป็นต้องได้รับการยืนยันจากพระวาจาของพระเจ้า “ตรงกันข้าม” ต้องประกาศความจริงอย่างเปิดเผย” (2 โครินธ์ 4:2)

64. “ดวงตาคือประทีปของร่างกาย เหตุฉะนั้นถ้าดวงตาของท่านปกติดีทั้งตัวก็พลอยสว่างไปด้วย แต่ถ้าดวงตาของท่านมืดปกติทั้งตัวของท่านก็พลอยมืดไปด้วย ฉะนั้นถ้าความสว่างในท่านมืดไปแล้ว ความมืดจะยังมีมืดมิดสักเพียงใด”

(มัทธิว 6:22-23) พระวาจาของพระเยซูเจ้าที่เพิ่งอ้างถึงนั้นเรียกร้องให้เราศึกษาอบรมมโนธรรม เพื่อจะทำให้มันเป็นเป้าหมายของการสนทนาอย่างต่อเนื่องระหว่างความจริงกับความดี เป็น”จิตใจ”ที่ต้องกลับมาหาพระเจ้า และรักสิ่งที่ดีซึ่งเป็นบ่อเกิดของการวินิจฉัยที่ถูกต้องชอบธรรมของมโนธรรมอย่างแท้จริง อันที่จริงการรู้จักกฎบัญญัติของพระเป็นเจ้าโดยทั่วไปเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อจะ “ทราบว่าจะอะไรเป็นที่ชอบพระทัย อะไรดีและอะไรดีเสียอดเยี่ยม” (รม. 12:2) แต่ก็ยังไม่เพียงพอ สิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งคือ “ธรรมชาติร่วม” ระหว่างมนุษย์กับความดีที่แท้จริง ธรรมชาติร่วมเช่นว่านี้เกิดขึ้นในและพัฒนาโดยทางทำที่ที่ดีของมนุษย์ คือ มีความเชื่อ ความไว้วางใจและความรัก

คริสตชนฆราวาสได้รับความช่วยเหลืออย่างมากในการปลูกฝังมโนธรรมของตนจากพระศาสนจักรและผู้มีอำนาจสอน... โดยน้ำพระทัยของพระคริสตเจ้าที่พระศาสนจักรคาทอลิกเป็นผู้สอนความจริง หน้าที่ของพระศาสนจักรก็คือประกาศและสอนความจริงของพระคริสตเจ้าอย่างถูกต้อง และในเวลาเดียวกันก็ให้ใช้อำนาจของตนแถลงและยืนยัน

ย่นกฎระเบียบศีลธรรมอันสืบเนื่องมาจากธรรมชาติของมนุษย์สิ่งทีตามมาก็คือเมื่อพูดถึงเกี่ยวกับปัญหาจริยธรรม ไม่มีทางที่อำนาจของพระศาสนจักรจะไม่นับถือเสรีภาพของมโนธรรมของคริสตชนไปได้เลย ที่เป็นเช่นนั้นมิใช่ เพราะว่าเสรีภาพของมโนธรรมไม่มีวันที่จะเป็นอิสระ “จาก” ความจริงนั้น แต่เพราะอำนาจการสอนของพระศาสนจักรไม่ได้นำความจริงที่อยู่นอกเหนือมโนธรรมของคริสตชนมาให้ แต่จะนำมาสู่ความสว่างของความจริงซึ่งมีอยู่แล้ว เพื่อพัฒนาจากจุดเริ่มต้นของกิจการแรกของความเชื่อ พระศาสนจักรรับใช้มโนธรรมเสมอและโดยเฉพาะด้วยการไม่ให้ถูกโยนกลับไปกลับมาโดยลมของข้อคำสอนที่ความหลอกลวงของมนุษย์นำมาเสนอ (เทียบ อฟ. 4:14) และช่วยไม่ให้บิดเบือนไปจากความจริงเกี่ยวกับความดีของมนุษย์ แต่ยิ่งไปกว่านั้นเพื่อช่วยให้พบความจริงด้วยความมั่นใจและที่จะยึดมั่นอยู่เมื่อเผชิญกับปัญหาที่ยุ่งยาก

85. ...พระศาสนจักรแสวงหาวิธีการที่จะช่วยสัตบุรุษให้เสริมสร้างมโนธรรมทางจริยธรรม ซึ่งจะทำการตัดสินใจและนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องตามความจริง...

102. มนุษย์จะต้องเคารพต่อกฎจริยธรรม แม้แต่ในสถานการณ์ที่ยุ่งยากลำบากที่สุด เพื่อจะได้มอบต่อบัญญัติศักดิ์สิทธิ์ของพระเป็นเจ้า และทำตัวถูกต้องกับศักดิ์ศรีในฐานะเป็นบุคคล...

104. ...เราควรสนใจทสอนจากนิทานเปรียบเทียบเรื่องฟาริสีกับคนเก็บภาษี (เทียบ ลก.18:9-14) คนเก็บภาษีน่าจะได้รับโทษตามความเหมาะสมกับบาปที่เขาทำ โดยทำให้ความรับผิดชอบของตนน้อยลง แต่คำภาวนาของเขามีได้พูดเกี่ยวกับความเหมาะสมดังกล่าว กลับพูดแต่ความไม่เหมาะสมกับบาปที่เขาทำ โดยทำให้ความรับผิดชอบของตนน้อยลง แต่คำภาวนาของเขามีได้พูดเกี่ยวกับความเหมาะสมดังกล่าว กลับพูดแต่ความไม่เหมาะสมของตนต่อความศักดิ์สิทธิ์อันไม่มีขอบเขตของพระเป็นเจ้า “ข้าแต่พระเจ้า โปรดเมตตาต่อข้าพเจ้าผู้เป็นคนบาปด้วยเถิด” (ลก. 18:13) ตรงกันข้าม ฟาริสีอ้างตัวเป็นคนดี มีข้อแก้ตัวให้แก่ความบกพร่องต่างๆของตน เรากำลังเผชิญกับท่าทีสองอย่างที่แตกต่างกันเกี่ยวกับมโนธรรมด้านจริยธรรมของมนุษย์ในทุกยุคทุกสมัย คนเก็บภาษีเป็นตัวแทนของมโนธรรมที่ “กลับใจ” รู้ตัวเต็มทีถึงธรรมชาติที่อ่อนแอและบกพร่องของตนเป็นตัวแทนของมโนธรรมที่ “พึงพอใจในตนเอง” ภายใต้อาภลวงว่าตนสามารถถือกฎหมายได้โดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากพระหรรษทาน และมั่นใจว่าตนไม่ต้องการพระเมตตาของพระเป็นเจ้า

105. ทุกคนพึงระมัดระวังเป็นอย่างมากเพื่อจะได้ไม่ต่างพร้อยโดยทำที่ของฟาริสีซึ่งหาวิธีขจัดความสำนึกถึงความมีขอบเขตและบาปของตน ปัจจุบันจะเห็นท่าทีแบบนี้ได้จากความพยายามที่จะประยุกต์กฎเกณฑ์จริยธรรมให้เข้ากับความสามารถและผลประโยชน์ของตน จนถึงกับยอมละทิ้งความคิดเรื่องกฎเกณฑ์เอาเลยในอีกแง่หนึ่ง การยอมรับ “ความไม่สมดุลง” ระหว่างกฎหมายและความสามารถของมนุษย์ (นั่นก็คือสมรรถภาพของพลังจริยธรรมที่มนุษย์มี) จะปลุกเร้าความอยากรับพระหรรษทานและความพร้อมที่จะรับมัน นักบุญเปาโลถามว่า “ใครจะช่วยข้าพเจ้าให้พ้นจากร่างกายนี้ซึ่งเป็นแต่ความตายได้?” และท่านได้ตอบด้วย

ความชื่นชมและความสำเร็จในพระคุณว่า “ข้าพเจ้าขอบพระคุณพระเจ้าโดยทางพระเยซูคริสต์เจ้าพระเจ้าของเรา” (รม. 7:24-25)

เราพบความสำนึกแบบเดียวกันในบทภาวนาของนักบุญอัมโบรซีโอแห่งมิลาน “มนุษย์เป็นอะไรกันเล่า ถ้าพระองค์จะไม่ทรงเยี่ยมเขา? โปรดระลึกเถิดพระเจ้าข้า พระองค์ได้ทรงสร้างข้าพเจ้ามาเป็นผู้อ่อนแอ พระองค์ทรงสร้างข้าพเจ้ามาจากผงเคล็ดิน ข้าพเจ้าจะคงอยู่ได้อย่างไร หากพระองค์ไม่ทรงเอาพระทัยใส่ ข้าพเจ้าตลอดเวลา โปรดประทานพลังแก่ก่อนดินนี้เถิด เพื่อพลังของข้าพเจ้าจะได้มาจากพระพักตร์พระองค์? เมื่อพระองค์ทรงช้อนพระพักตร์เสียทุกอย่างก็จะอ่อนกำลังลงไป” (สดด.104:29) ถ้าพระองค์จะทรงหันพระพักตร์มามองข้าพเจ้า วิบัติแก่ข้าพเจ้า! พระองค์จะไม่ทรงเห็นสิ่งใดในตัวข้าพเจ้านอกจากวิญญูแห่งความบาป ผิดของข้าพเจ้า จะไม่มีประโยชน์อันใดที่ถูกทอดทิ้งหรือถูกมองดู เพราะเมื่อเราถูกมอง เราก็ทำผิดต่อพระองค์ แต่เรายังคิดว่าพระเป็นเจ้าจะไม่ทรงละทิ้งผู้ที่พระองค์ทรงทอดพระเนตรเพราะพระองค์ทรงชำระผู้ที่พระองค์ทรงทอดพระเนตร เฉพาะพระพักตร์พระองค์ก็มีไฟซึ่งสามารถเผาผลาญความผิดของเราได้ (เทียบ ยอห์น 2:3)

107. พระศาสนจักรในฐานะผู้สอนจริยศาสตร์ได้เชื่อเชิญผู้มีความเชื่อให้แสวงหาและจะได้พบในบรรดานักบุญ เหนือกว่าหมดคือในพระนางพรหมจารีพระมารดาพระเจ้าผู้ “เปี่ยมด้วยพระพรมหานาน” และ “ศักดิ์สิทธิ์อย่างยิ่ง” ให้เป็นแบบอย่างเป็นพละกำลังและความชื่นชมยินดีในการเจริญชีวิตให้สอดคล้องกับพระบัญญัติของพระเป็นเจ้าและกับบุญลาก...

ในชีวิตจริยธรรม เราเห็นการรับใช้แบบกษัตริย์ของคริสตชนปรากฏผลออกมาเด่นชัด : อาศัยความช่วยเหลือของพระพรมหานาน ยิ่งเรานบนอบบัญญัติใหม่ของพระเจ้าเท่าไร เราก็ยิ่งเติบโตในเสรีภาพซึ่งเราได้รับเรียกให้มารับใช้ความจริง ความรัก และความยุติธรรมเท่านั้น

โอ้พระแม่มารี พระมารดาแห่งความเมตตากรุณา
โปรดโอบอุ้มมนุษย์ชาติทั้งมวล/โปรดเฝ้ารักษาประชากรทั้งมวล
เพื่อกางแขนของพระคริสต์เจ้าจะได้ไม่หมดฤทธิ์เดชไป
เพื่อมนุษย์จะได้ไม่หลงทาง หรือหันเหไปจากความดี
โปรดช่วยเขาให้พ้นจากความบาป
โปรดเพิ่มทวีความไว้วางใจในพระเป็นเจ้า
“ผู้เปี่ยมด้วยความเมตตากรุณา” (อฟ. 2:4)
เพื่อเขาจะได้ประกอบกิจการที่ดีงาม
ซึ่งพระองค์ได้ทรงจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า (อฟ. 2:10)
เพื่อเขาจะได้ “สรรเสริญพระสิริโรจน์ของพระองค์” (อฟ. 1:12)
ตลอดชั่วอายุขัยของเขาด้วยเทอญ